

HB 1836

KÖNYVTÁRI Híradó

XXX. ÉVF.
1986. NOVEMBER

A TARTALOMBÓL

CSALÁDI KÖNYVTÁR ANGYALFÜLDÖN
A KÖZPONTI KÖNYVTÁR KÉZIKÖNYVTÁRA
TANULMÁNYÚT SVÁJCBAN

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR DOLGOZÓINAK TÁJÉKOZTATÓJA

Szerkesztő bizottság:

Tverdota Miklósné dr. *elnök*
Mezey László Miklós *felelős szerkesztő*
Aknay Tibor, Cigányik Anikó,
dr. Csoma Mihályné, Friedrich Lajosné,
Sántháné Antal Sára, Székely Ervinné,
Weisz Sándorné

Felelős kiadó: Kiss Jenő főgazdátó

Megjelenik havonta

Ára: 2,50 Ft
Előfizetési díj egy évre: 30.-Ft
Készült a FSZEK sokszorosítójában
Táskaszám:
86/460
Eng. szám: III/UHB/30/1981
ISSN 0139-1917

A MAGYAR MŰLT FORRÁSAI Kiállítás a központi könyvtárban

Buda visszavételére többnyire az évfordulókon szoktunk emlékezni. E történelmi esemény nemcsak hazánk, hanem Európa politikai, társadalmi és szellemi fejlődésére is rendkívüli hatással volt, éppugy megérdemli a nagyközönség, mint a tudósok érdeklődését.

A méltó megünneplésre sokan és sokféle-képpen készültek. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi könyvtára abban a reményben rendezte a 300. évfordulóra emlékező kiállítását, hogy a korabeli történetírók munkáinak bemutatásával eredményesen hozzájáruljon hazánk hódoltságkori történelmének jobb megismeréséhez. A látogató szívesen ácsorog a megsárgult lapok előtt, nyugodtan elmerül egy korban, amely már a múlté, és oly távol van, hogy a történetírás a nagy korok poros polcára tette. Ez a kor mégis visszajár hozzánk. Itt kísért szelleme. Iránymutatónak érezzük József Attila sokat idézett, de nem mindig megszívlelt sorait:

"A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk: és nem is kevés"

Mennyiben sikerült megvalósítani célunkat? A látogató hivatott eldönteni. A kiállítás összeállítói úgy vélték, hogy a történelmi évfordulót leghelyesebb több oldalról és

többrétüen megközelíteni. Az élénk tornyosuló dokumentumtömeg kívánja bemutatni mind a török világot, mind az egymással véres harcot vivő két nagyhatalom főszereplőit és azok környezetét, nemkülönben a XVII. század végi magyarok életét és sorsproblémáit. A felgyült anyag bőségéből csak a legjellemzőbbeket emelem ki, és szívfájdalommal kihagyok rengeteg olyan művet, amely a bőség zavarával kedvetlenítene az érdeklődőt.

Az 1686. évi ostrom alkalmából megjelentetett relatók, zeitungok, berichetek, journalok, diariumok a külföldi államok kulturviszonyai és a béke áldásai között láthattak napvilágot. Könyvművészetük fejlődhetett és gondoskodhattak e jeles esemény megörökítéséről is. Mig itt a hazában a másfél század óta dúló harcok viharai nemcsak a társadalom, a művelődés fejlődését gátolták, de a már meglevőt is szinte nyomtalanul pusztították. A magyar nemzetnek kardja folytonos köszörülésén kívül alig maradt egyéb ideje; legkevésbé arra, hogy a történetek és jelesei arcképének művészeti megörökítésére gondoljon. Innét van az, hogy magyar szövegű nyomtatvány egy sem fordul elő, valamint nem találunk olyat, melyet az országban nyomtattak.

Az oszmán-törökök kimagasló hadi sikerei élénken foglalkoztatták a XVI-XVII. századi krónikairókat, és színes leírásokban

adtak hírt ezekről az eseményekről. Például ritkaság a karcsu, bőrkötéses 1686. évi kölni kiadású Budavár dicső meghódításának leírása. Említést érdemel egy polgár 1686. évi kiadású értékes levele, amelyet barátjához írt Buda bevételéről. A rézmetszés művészi becsü darabjait szemlélhetjük az Althann: "Asserliones elementares 1689" című kiadványban. Itt láthatjuk La Brune: V. Károly életleírását 1691-es kiadásban; az 1698. évi velencei kiadású Európai háború történetét; a "Primeras Noticias De Dos Grandes Victorias la Derata Buda..." a kor terjedősen barok-

Ein Janitschar

kos című művét, melyet egy spanyol önkéntes levelek alakjában írt az 1686. évi ostrom epizódjairól. A gyorsfutár kiadványok a korabeli újságokat pótolták. Itt van egy német újság metszete, valamint a keskeny kis napló a "Magyarországi mostani háború"-ról bolognai kiadásban 1686-ból. Ezek mellett szerényen huzódik meg a 200. éves évfordulóra készült Landlotti: "Per secondo centenario..." ünnepi kiadványa Rómából, és a Fővárosi Nyilvános Könyvtár Budapest Gyűjteményének Bibliográfiai Munkálatai című sorozata 1936-ból.

A tapasztalat azt mutatja, hogy csak könyveket kiállítani kockázatos vállalkozás. A látogatókon könnyen erőt vesz az egyhangúság okozta fáradtság. Az összeállítók, Aknay Tibor és a Budapest-gyűjtemény munkatársai ezen különböző korabeli metszetekkel, reprodukált arcképekkel és valamiképpen kapcsolatba hozható tárgyakkal próbáltak segíteni. Figyelmüket nem kerülték el azon események sem, melyek magát a visszavívást megelőzték. Elénk idézik a janicsárt mindennapi ruhájában, a dervist, a rabszolgavásárt, a visszafoglalásra veretett éméket. Láthatjuk Szulejmán szultánt, a XVII. század kiváló hadvezérét, Lotharingiai Károlyt, továbbá Miksa bajor választófejedelemet, Szuglano Szeraszkiert, a magyarországi török csapatok fővezérét, valamint a Mátyás-templomban eltemetett D'Aste, a hősi halált halt olasz önkéntes arcképét is. A hitelesség miatt úgy érezzük, hogy ezt a sort folytatni kellett volna azzal a csekély, de pregnáns értékkel ható és rendelkezésünkre álló Pálffy János Károly és Savoyai Eugen eredeti metszetek után készült arcképeivel. Ezek után táj-, lát-, és csataképek érdekes anyaga zárja a Buda visszafoglalását illusztráló lapok sorát.

A kiállítás az előzőkhöz képest kevésbé volt látogatott. Ennek a felhívó erejű, hatásvos tablók hiánya lehetett az oka.

Novotny Béláné

"CSALÁDI KÖNYVTÁR" A XIII. KERÜLETBEN?

1985 szeptemberében négyéves zárva tartás és többszöri nyitásmódosítás után a volt 19-es könyvtár helyett, amely felnőtt és gyerekrekrészelegből állt, új helyen, az előzőnél jóval kisebb helyiségben, most már csak felnőtt és fiókkönyvtárként megnyitott a XIII/6-os könyvtár Angyalföldön, a Mosoly utcában. Ez idő alatt vezetőváltás is történt, a nyitás előtt öt hónappal. A főkönyvtártól kapott nagyértékű segítség mellett is tény, hogy a könyvtár személyzete ekkor a vezetőből és

egy "4 órás", szintén új, szakképzetlen munkatérből állt. Ennyit az állomány másfajta elhelyezésére tett kísérlet előzményeiről. Itt jegyzem meg, hogy az állások betöltésénél nem volt kizáró ok az esetleges kétely.

Könyvtárunkban 120 m²-en kb. 25 ezer kötet van; ez még, vagy máris sok. Ezen kívül a téma szerinti elhelyezésnél az állománynak mobilnak kell lennie, vagyis aszerint mozgathatónak, ahogy ezt az igények kívánják. A mindennapokban nem tapasztalom, hogy ehhez

akár a duplumosság, akár a propaganda /feliratok/ problémája meg lenne oldva.

A teljes állományt témák szerint helyeztük el /pl. kaland, krimi, sci-fi, szerelem-szexológia, mult világa, föld és ég, híres emberek stb./ hangsúlyozom: témák szerint, vagyis a mi könyvtárunk nem családi könyvtár, hiszen ehhez többek között a meglevőnél nagyobb mennyiségű gyermekkönyvre lenne szükség és ezeket külön csoportban kellene elhelyezni. Miért nem tettük ezt? A könyvtárunktól nem messze van egy régi, jól működő gyermekkönyvtár; ugy gondolom, központilag kellene egy tervet kidolgozni arra, milyen gyermekkönyveket gyűjt a gyermekkönyvtár és milyeneket a családi könyvtár, hogy az ne vonja el a gyermekkönyvtárból az olvasókat. Vagy elvonhatja? Arról nem is beszélve, hogy elvileg idáig felnőtt könyvtárba 14 éven aluli személy nem járhatott. Amennyiben ezt többé nem vesszük figyelembe, a krimik által, legalábbis a nagyobb gyerekeket azonnal "elcsábitjuk" a gyermekkönyvtárból.

Ami az olvasói igényeket illeti, mivel könyvtárunkat ujnak minősíthetem, a fentebb említettek miatt, és amiatt, hogy közben régi házakat bontottak le és ujakat építettek, ezért az olvasók véleményét az állomány másfajta elhelyezéséről kikérni nem tudtuk, és e nélkül egy szinte új könyvtárat megnyitni nem helyes. Nem helyes, mert önmagában a szórólapokon feltüntetett témák, illetve a helybeli tájékoztatás tömegeket nem vonz.

Az eltelt egy évben az olvasókkal folytatott beszélgetések és a mindennapi tájékoztató munka során kiderült, hogy kb. 80 százalék-

ban szerző és cím szerint keresnek és nem téma szerint. Az emberek nagy része a televízióból, újságokból, ismerősöktől szerzi be az információkat és ezek nem témák szerint tájékoztatnak. Az olvasók nagy része segítség nélkül nem találja meg, amit keres; természetesen mi nagyon szívesen segítünk, sőt célunk a jó, "családias" hangulat kialakítása, de ezt a könyvtárban való bolyongás nélkül is ki lehetne alakítani. Itt jegyzem meg, hogy ugye a családi könyvtárak magasabb követelményeket támasztanak a könyvtárossal szemben, mint az eddigiekben; ugyanakkor a mai munkaerő helyzet, a fiókkönyvtári munkaidő és általában a fizetések, az ilyen igények kielégítését nem segíti.

Ami az állomány feltárását illeti, nálunk minden könyv kapott egy kódot. Ez rákerül a betűrendes katalógusra, valamint a katalógus mellett elhelyeztünk egy kódmagyarázatot is. Ezért, valamint, mivel a kódolás teljesen szubjektív, katalógus nélkül nem lehet boldogulni a mindennapi munkában. Milyen katalógusra van szükség? Olyanra, amiben a legegyszerűbb, de legfontosabb kérdésekre választ kapunk. Vagyis: szerző és cím szerint meg tudjuk mondani, hogy a keresett mű megvan-e a könyvtárban. Ezen kívül szükség van egy egyszerűsített szakkatalógusra is.

Összegzésül: az egyéves tapasztalatok alapján az állományt más módon elhelyezni csak a kétfedelees megoldással helyes, hogy az olvasó dönthesse el, milyen módon kíván válogatni.

Halasi Edina

A SOKAT TAPASZTALTAK VÉLEMÉNYE I.

A FSZEK hálózatának fejlesztési irányával foglalkozó vitafórumok sorában 1986. szeptember 25-én a nyugdíjba vonult, de könyvtárunk sorsának alakulását továbbra is saját ügyüknek tekintő munkatársaink fejtették ki véleményüket. Kiss Jenő főigazgató azokat hívta meg a nézetcsereére, akik közvetlenül vagy közvetve részt vettek a hálózat munkájában, előmozdították fejlődését s megálopozták jövőjét. A meghívásnak sokan tettek eleget, s azok közül, akiket egyéb elfoglaltságuk megakadályozott ebben, többen írásban tették meg észrevételeiket. Az alábbiakban jegyzőkönyvszerűen számolunk be az elhangzottakról; az írásos hozzászólásokat pedig sokszorosított formában fogjuk eljuttatni minden főkönyvtárba és a központ minden osztályára. /Mikó Zoltáné már meg is érkezett/.

K i s s J e n ő : Hálózatunk működését és fejlődését mindeddig lényegében a Szőkéné és Királyné tanulmányaiban kifejtett elképzelések szabták meg. Az időközben bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások nyomán azonban módosítanunk kell a magunk elképzeléseinket is. Tehát hasonló helyzetben vagyunk, mint a hetvenes évek derekán az akkori vezetőség volt: újra kell gondolnunk céljainkat és stratégiánkat. Nem várhatjuk működési feltételeink közeli jelentős javulását, sőt örülnünk kell, ha sikerül szinten tartani őket; ez a körülmény viszont arra késztet minket, hogy jobban gazdálkodjunk a rendelkezésünkre álló anyagiakkal. Semmiképpen sem kívánjuk feladni a közművelődési könyvtárak klaszterikus hármass funkcióját, de azokat a hálózat egészének, differenciált módon és esetenként

indirekt eszközökkel kell megvalósítania. Voltaképpen ez a célja a vita tárgyát képező dokumentumnak, ami ugyan hosszabb távra kíván irányt szabni a fejlődésnek, de korántsem tekinthető tervnek. Csupán az a szerepe, hogy ehhez igazíthassuk konkrét lépéseinket, ha ilyenekre lehetőségünk nyílik. Állandóan ostromoljuk fenntartókat újabb pénzeszközökért, de minden jóakarat ellenére is ezekre alig lehet reálisan számítani. Ezért joggal merül fel a kérdés, megvannak-e, meglesznek-e az anyagi alapjai az elképzelések valóra váltásának? Erre csak egy válasz lehetséges: ha a társadalmi szükségletek indokolják, a meglévő eszközök átcsoportosításával, a feladatok átrendezésével kell a feltételeket megteremtteni. A legnehezebb azonban a kialakult rutinok, a megrögzött, s eddig bevált eljárások, beidegződések megváltoztatása; ezért nem is tervezünk semmiféle kampányt, erőszakos átszervezést a hálózatban, hanem a feltételek, s közöttük a személyi tényező függvényében szeretnénk folyamatosan átfomálni egységeink arculatát. - Egy szót a tanulmány stílusáról: ha provokatívabbra sikerült a kelleténél, az azért van, mert célja a megszokottból való kizökkentés, a gondolkodás, a vita megindítása volt. Az eddigi viták azt mutatják, a könyvtárosok többsége egységes abban, hogy valamit tenni kell; a tanulmányban kifejtettekkel kapcsolatban viszont megoszlanak a vélemények: sokan túlzottan az újabb anyagi erőforrások megnyitásától teszik függővé az elmozdulást. A viták során az elképzelések módosulhatnak, de vannak olyan elemek is /pl. a KESZ/ amelyek létrehozására mindenképpen szükség mutatkozik.

M e i s z n e r T a m á s n é: Milyen stádiumban van a napirenden levő koncepció? Mert csak úgy érdekes rajta vitakozni, ha nincs még véglegesen elfogadva és jóváhagyva. Véleménye szerint Budapest kulturális alapellátása veszélyben van. A csendes leépülés jelei mutatkoznak a FSZEK hálózatában is. Az első visszafelé tett lépésnek a főkönyvtárosítás tekinthető, mert színvonalromlást eredményezett, főképpen a lakótelepeken, ahol korántsem volt luxus az igényes gyűjtemények kialakítása, tekintettel az ott lakó fiatal értelmiségiekre, de szakmunkásokra is. /Ld. a csepeli Csillagtelep könyvtárának tapasztalatait/. Egy másik példa: valamikor a város egyik legjobb könyvtára volt a Királyi Pál utcai, ma pedig ránézni is siralom; ami ott történt, helyrehozhatatlan kár. A leépülés második fázisát az jelentette, amikor 1985-ben maga a FSZEK tiltakozott a kerületi főkönyvtárak vezetőinek magasabb besorolása ellen. S most harmadikként ez az új koncepció, amelyik szakít az állásponttal, amit Révész Ferenc úgy fogalmazott meg, hogy a legkorszerűbb ismereteket nyújtják könyvtáraink a legkorszerűtlenebb körülmények között, s helyette a korszerűtlen körülmények szintjéhez kívánja igazítani a szolgáltatásokat. A közművelődési könyvtári ellátás vidéki fellendülésével szemben a

fővárosban hanyatlás mutatkozik. Ez az új koncepció nyugtalanító zavart okoz, s egyáltalán nem biztos, hogy ami Nyugaton jó, az nálunk is megvalósítható, elsősorban a feltételek hiánya miatt. /A IX. kerületi főkönyvtárban kialakított megoldás elfogadható, de itt az anyagi, személyi és alapterületi feltételek is rendelkezésre álltak./ A hazai könyvkiadás sem produkálja olyan mértékben azt a fajta anyagot, amelyből a nyugati könyvtárak bőségesen válogathatnak. - Hálózatunk könyvtárai mindig is mások helyett is dolgoztak, s ez nem változhat hosszú távon sem. Ezért azt kell mondanunk, hogy addig ne romboljunk, ameddig nem építettünk. Tudomásul kell vennünk, hogy az egyetemi és főiskolai hallgatók is használóink közé tartoznak. Többé, ha munkánk melléktermékeként képesek vagyunk hasznos segédeszközöket produkálni, miért ne tegyük? - A vezetés fő hibája az, hogy az előfeltételek minimuma nélkül tűz ki bár pozitív célokat, és a könyvtárosi közvélemény heves tiltakozása ellenére erőszakolja ki a döntéseket. Másik hibája pedig az, hogy sorozatosan elszalasztja a kínálózó lehetőségeket /pl. a közhasznú információs szolgáltatást végül is nem a könyvtár valósította meg; a video terén már a döntéselőkészítési stádiumában leköröztek bennünket/, pedig ezekből anyagiakat is lehetne fakasztani. - A könyvtárakban hatalmas szellemi tőke fekszik, s ezt nem szabad csökkenteni. Az állomány az, amit nem lehet pótolni, a tanulmány tendenciája pedig éppen ezt kívánja megnyirbálni. - A központi katalógusra szükség van addig is, míg nem sikerül a számítógépesítés. - A könyvtárakban identitás zavart okoz az a körülmény, hogy jelenlegi alapterületük csak a családi típusnak felel meg, holott szolgáltatásaik ennél magasabb szinten állnak. Az önmagunkkal szemben támasztott igényeket nem szabad lejjebb adni, mert hálózatunk könyvtárai fontos helyet foglalnak el a főváros, sőt az ország kulturális életében. Ne fosszunk meg önmagunkat, az országot ettől a szellemi tőkétől.

J e l l i n e k L á s z l ó n é: A Lehel uti fiókkönyvtárnak a tulzsufaltság miatt évente annyi könyvet kellett leadnia, mint amennyit beszerzett, hiszen a 105 m² nem tette lehetővé a fejlesztést. Ugyanakkor azonban 3000 olvasót szolgált ki ez az egység. Amikor megnyílt, sem a FSZEK vezetése, sem a fiókkönyvtáros nem szabhatta meg, hol és mekkora legyen, hanem el kellett fogadniuk a kerületi tanács döntését. Lehet, hogy ez az egység már akkor is családi könyvtárként működött, csak akkor még nem így hívtuk. - Valamikor központilag szerzeményeztek hálózatunkban. Ahogy nőtt a könyvtárak száma, egyre kevésbé tudták a központban, hogy helyben mire is van szükség. Így a könyvtárak önállósultak, megkapván a szerzeményezés jogát. - Annak idején mintha nem féltek volna annyira az újítól a könyvtárosok, pedig akkoriban is voltak átszervezések: vállalták a

zártpolcos rendszerről a szabadpolcosra való átállás nagy traumáját, tudomásul vették, hogy a kerületi tanácsok fenntartásából a fővárosi tanácséba kerülnek át, nem kis szivfájdalommal bár, de megváltak a gyermekrésztől, a gyerekekkel és a könyvekkel együtt, vitakoztak egy sort az egyedi leltárkönyv eltörlésén stb. Mindez megedzette a könyvtárosokat a jövőre nézve is. Egyébként már korábban megmutatkoztak ennek a koncepciónak az elemei /pl. a kézikönyvek kölcsönzésének gyakorlata, a regionális központok létrehozásának a szükségessége stb./. Éppen gazdagsága miatt talán érdemes volna kisebb egységekben, témakörönként is megvitatni ezt a tanulmányt. Kétségtelen, hogy előre kell lépni. Meg kell szabadítani a könyvtárakat a súlyos terhet jelentő zsufolttságtól, arányosítani kell a

vágyakat a lehetőségekkel. Van már is néhány megfelelő könyvtárunk, de messze nem elegendő számban. A cél az legyen, hogy a könyvtárosok mentesüljenek a manuális munkától, hogy energiájukat az érdemi feladatokra fordíthassák. /Ebben példát vehetünk a nyugati könyvtári rendszerektől/.

Simon Lászlóné: A tanulmány stilusa szórakoztató, de a figyelmet a lényegre kell fordítani; ez pedig a társadalmi igény, az anyagi feltételek és a munkaerő súlyos kérdései. A társadalmi igény ténylegesen létezik, s arra kényszerít bennünket, hogy kielégítsük. A főigazgató optimistán látja az anyagi feltételek megteremthetőségét, de erre való-

színűleg csak a 2000. év táján kerülhet sor. Pesszimizmusra azonban főként a munkaerőhelyzet alakulása ad okot: az új koncepció olyan követelményeket támaszt a könyvtárosi gárdával, s különösen a családi könyvtárakban dolgozókkal szemben, amelyeknek a jelen munkaerő helyzetben aligha lehet eleget tenni. Mégis rá kell lépni az első lépcsőfokra, legyen bármilyen magas is, s el kell indulni. Ugyanakkor hathatós érveléssel meg kell győzni a felsőbb szerveket, hogy megértsék és támogassák fejlesztési elképzeléseinket. - A tanulmányban sok ellentmondás található, mindazonáltal több a helytálló, mint a kifogásolható megállapítása. Annak idején a Karinty Frigyes uti könyvtárban maga is megpróbálta hasonló módon tisztába tenni az állományt, s majdnem fegyelmet kapott érte. Ezt a könyvtárat állománya és munkatársai színvonala miatt országosan is jegyezték; a kérdés az, hogyan lehet ezt a szintet megtartani, ha megbontjuk a jelenlegi rendszert? A családi könyvtárak megszervezése elképzelhető, ha kellő számban és nagyságban kapnánk megfelelő helyiségeket. Már keményebb dió a kétfedelű könyvtárak kérdése, de a legnehezebb a KESZ-é. Ez utóbbinál jelentkeznek a legsúlyosabb gondok. Léteét csak szolgáltatásaival tudja igazolni, de semmiképpen se váljék kis könyvtárellátóvá.

/P. I./

/A beszámoló II. részét következő számunkban közöljük./

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR KÉZIKÖNYVTÁRÁNAK MEGÚJULÁSA

A nyolcvanas évek fordulóján könyvtárunk olvasószolgálatába abba a helyzetbe került, hogy munkáját újra végiggondolja és ahol lehetséges, az olvasók kiszolgálása szempontjából szükséges ésszerűsítéseket végrehajtsa. E megújulási folyamat során számolni kellett a kézikönyvtár bővítésével is. Ez utóbbi feladatról kívánok beszámolni.

ADOTTSÁGOK

Az, hogy a kézikönyvtár akkori formájában nem felelt meg egy jó városi könyvtár referenz-könyvtárával szemben támasztható követelményeknek, mindannyiunk számára világos volt. Nem felelhetett meg már nagyságrendjénél fogva sem. Magyar és idegennyelvű anyagával együttesen 6885 kötetet tartalmazott.

De nem felelhetett meg az olvasóknak azért sem, mert az eltelt évtizedek során az egyes szakokban /pl. történelem, közgazdaság stb./ a művek száma oly mértékben nőtt, hogy a kézikönyvek felállítási sorrendje minden volt csak nem ésszerű. Nem volt megbízható a kézikönyvtári katalógus sem.

Végül a kézikönyvtár gyarapítása terén voltak ugyan jó és kevésbé jó hagyományok /kialakult szokásjog által szentesített gyakorlatunk/, mégsem rendelkezünk a gyarapítást a személyes elfoglaltságoktól mentesítő egységes alapelvekkel és gyűjtési segédeszközzel. Generációs váltás esetén semmilyen gyarapítási segédeszköz nem állt volna a fiatalabb kollegák rendelkezésére azon kívül, hogy "ezt nálunk így szokták". Nem volt biztosítva, hogy a szerzeményezés munkáját - követelmények és a könyvek ismeretében - bárki elvégezhesse.

Voltak ezen kívül olyan adottságok, amelyekben változtatni nem lehetett: a palota termeinek túlzott tagoltsága, a hasznos polcfolyméterek viszonylagosan korlátozott lehetőségei. Arra kellett ügyelni, hogy a rossz adottságok közepette mégis optimális eredmény születhessen, és a viszonylagos szűkösség, a könyvtári szempontból irracionális elhelyezés ne váljon ideológiává.

A rekonstrukció során világos volt, hogy a meglévő állományra épülve, az adott lehetőségekkel számolva, tisztázott szerzeményezési

alapelvekkel, és egyszerűbb, áttekinthetőbb adminisztrációs apparátussal az akkorinál sokkal gazdagabb, jobban és könnyebben használható kézikönyvtárat kell évek munkájával létrehozni.

FELADATOK

Fontossági sorrendben az első a gyűjtés szélességének és mélységének meghatározása, a kézikönyvtárra vonatkozó gyűjtőköri szabályzat létrehozása volt. A könyvtár szerepéből, az olvasótábor összetételéből kiindulva úgy véltük, hogy kézikönyvtárunk bizonyos szakokban, dokumentumtipusokban, a dokumentumok nyelvi megoszlásában t ö b b mint egy felsőfoku közművelődési könyvtár, mert h á l ó z a t i k ö z p o n t jellegéből adódóan - elsősorban idegennyelvű dokumentumokból - többet kell nyújtson, mint a főkönyvtárak. Következésképpen a külföldi nagylexikonok, ki-kicsodák, évkönyvek /Europa Yearbook, World of Learning/ választéka és frissessége tekintetében itt célszerű /az anyagi lehetőségektől függően/ koncentrálni a szerzeményezést. Másrészről mint olyan könyvtár, mely a szociológia területén országos szakkönyvtári feladatokat lát el, referenz szinten a szociológia társ- és segédtudományait magas szinten kell gyűjtenie. Vagyis elengedhetetlen, hogy például a statisztikai adatforrások bőségesen álljanak az olvasók rendelkezésére.

Viszont hiba volna figyelmen kívül hagyni a budapesti tudományági szakkönyvtárakat, melyeknek elsőrendű kötelessége a kézikönyvek széles skáláját beszerezni. Mindezt figyelembe tudjuk venni az idegennyelvű közgazdasági, pedagógiai, politikai, műszaki kézikönyvek választékánál. Így referenz könyvtárunk anyaga e téren s z ü k e b b az egyébként elvárhatónál.

Meghatározó olvasótáborunk összetétele is. Szép számu egyetemi és főiskolai hallgató olvasóink érdekei indokoltá teszik a pedagógia és a népművelési szakok felfuttatását, és azt, hogy megfelelő választékot biztosítsunk kötelező olvasmányokból, többek közt marxizmusból, filozófiából, irodalomból és történelemből.

Részletes, 0-9-ig minden szakra kiterjedő gyűjtőköri szabályzatot dolgoztunk ki. Az utasítás kiterjed a gyűjtés mélységére is. Öt kategóriát határoztunk meg: érdemi teljesség, válogatva, alapvető művek, nem gyűjtjük. A szakokon belül kitértünk az adott szakokban használatos kézikönyvtári műfajok gyűjtésének mélységére is. A szabályzatot táblázatba foglaltuk. Külön foglalkoztunk a magyar nyelvű kézikönyvek széles választékával és külön az idegennyelvű kézikönyvek csillogászati áraiból adódó viszonylag szűkebb skálájával. A szabályzat bevált, mert vitás esetben segít eldönteni, hogy az adott könyv szükséges-e, beszerezhető-e vagy profilunkba már nem illik bele. Segít abban is, hogy a kézikönyvtári gyarapítás egységes elvek szerint történjék.

Tisztázott alapelvekkel hozzá lehetett fogni a bővítés munkálataihoz. Minden "talpalatnyi" helyet maximálisan kihasználva kb. 200 polcfolyóméter nyereségre tudtunk szert tenni. Így sikerült 1986 nyaráig a kézikönyvtári állományt 12.880 kötetre növelni, vagyis nem egészen öt év alatt majdnem megduplázni. Különösen örömkünkre szolgált, hogy ez a növekmény nem a kézikönyvtári tápraktárra /az un. referenz raktárra/ esett, hanem az olvasók által közvetlenül használható szabadpolcos rész növekedett.

Egyidejűleg egyszerűsítettük a kézikönyvtárba kerülés és apasztás adminisztrációját, és átfésültük a teljes kézikönyvtár polcrendjét. Ma már minden könyv úgy kapja meg kézikönyvtári jelzetét, hogy szakcsoportba sorolása következetes, egyértelmű és a szakcsoporton belüli helye sem mechanikus.

A szakcsoporton belüli hierarchiát úgy határoztuk meg, hogy elől legyenek a bibliográfiák, majd a lexikonok, szótárak és adatárak. Az enciklopédikus tárgyalásmódu átfogó kézikönyvek, történeti összefoglalások után következnek a tárgykör részkérdései.

EREDMÉNYEK

A szerény eredmények talán a kézikönyvtár jobb használhatóságában és a raktárból lehozott olvasótermi kériolapok számának csökkenésében mutatkoznak.

Lényeges a javulás a bibliográfiák használatában. 1980-ban mindössze néhány tucat /!/ "ajánló bibliográfia" állt a szabadpolcon. Ma ez a tájékoztató-könyvtár egyik legnagyobb önálló gyűjteménye. Helyet kapott itt a teljes MNB rendszer. Rendelkezésre áll a magyar szakbibliográfiák sora: a pedagógiai, közgazdasági, sport bibliográfiáktól az orvosi bibliográfiáig. Itt vannak az olyan ritka kincsek is, mint a Demeter házaspár Bibliographia Hungaricá-ja. De sürűbben használjuk a személyi bibliográfiákat is /Hegel, Lassale, Freud/. Ha tulzás is bibliográfiai olvasótáborról beszélni, de nem illuzió ma már, hogy az igényes olvasó ne kizárólag a katalógust használja, hanem a témájához szükséges irodalmat gyűjtse össze.

A folyóiratteremben a legfontosabb sajtóbibliográfiákon kívül minden fellelhető repertóriumot, folyóiratindexet hozzáférhetővé tettünk.

A kölcsönzőterem falain az általános lexikonokat helyeztük el nyelvek szerint és időrendben, valamint a leggyakrabban használatos szótárakat.

Nagy olvasótermünk anyagát az azonnali helyben olvasást szolgáló szöveggyűjteményekkel, olvasókönyvekkel, sorozatokkal /Irodalom-Forradalom, klasszikus írók kritikai és autentikus kiadásaival, életmű-kiadásokkal/ bővítettük. A bővítések helytálló voltát mutatja, hogy a raktári kérések száma nagyjából egyharmadára csökkent - vagyis az olvasó a keresett könyvet a polcról levehette.

GONDOK

A referenzkönyvtár polcai újra a telítettség közelében vannak. További lényeges

javulás csak a könyvtár bővülésével képzelhető el. A kézikönyvtár tápraktárának bővítése is szükségmegoldás, mivel az itt található dokumentumok csupán a könyvtáros közreműködésével használhatók.

A fejlesztés komoly akadálya a kézikönyvek - elsősorban a Nyugatról beszerzettek - csillagászati ára.

Gond a könyvek bizonyos kategóriáinak /heraldika, numizmatika, családtörténet, filozófiai auktorok/ eltűnése is. Azt tervezzük, hogy a kézikönyvtárat speciális figyelemfelhívó jellel látjuk el.

Célunk az volt, hogy bemutassuk, egy régi könyvtárban is az elvek újra gondolásával, a lehetőségek végső kihasználásával és nagyon sok aprómunkával fontos kérdésekben lehet előbbrejutni, az olvasók számára jobban használható könyvtárat kialakítani.

Márffy István

LÁTOGATÁS

TANULMÁNYÚTON SVÁJCBAN

1986. augusztus 17-31. között az MTA Soros alapítvány támogatásának segítségével hivatalos uton Svájcban jártam. Célom egyrészt a 9. nemzetközi gazdaságtörténeti kongresszuson - főként annak várostörténeti szekciójában - való részvétel, másrészt néhány svájci könyvtár és helytörténeti gyűjtemény meglátogatása volt. A fölkeresett intézmények /Egyetemi Könyvtár, Városi Levéltár - Basel, Köz- és Egyetemi Könyvtár - Genf, Városi és Egyetemi Könyvtár, Polgár Könyvtár - Bern/ kiválasztásakor elsősorban a Budapest-gyűjteményben folyó munka számára szerzendő tapasztalatok vezettek, tehát olyan gyűjteményeket kerestem, ahol várostörténeti gyűjtemény található, kézirat, térkép, kisnyomtatvány és újságszelvény gyűjtése folyik.

Hosszadalmas lenne most egyenként ismertetni a különböző könyvtárak látogatása során szerzett tapasztalatokat. Célszerűbben látszik az, ha megkísérlem benyomásaimat összegezni. Általában közhely, hogy Svájc gazdag ország, ugyancsak közhely, hogy erősen élnek a helyi hagyományok, melyet a számos kantonra bontott köz- és államigazgatási rendszer annak minden előnyével és hátrányával együtt viszonylag jól konzervált. Mindezekből egyenesen következik az, hogy a könyvtárak technikai felszereltsége, anyagi ellátottsága /beleértve mind a felszerelésre, állománygyarapításra, nyilvánartásra, állományvédelemre, mind a személyi kiadásokra fordított összegeket/ igen

magas, ugyanakkor a könyvtári munka szervezése szinte intézményenként élesen eltérő. Igen nagyok a különbségek a gyűjtőkör és a feldolgozási munka tekintetében is. A várostörténeti anyagok gyűjtése és feldolgozása során pedig több helyütt határozott konzervatívizmussal találkoztam: a gyűjtések időhatára többnyire a századforduló, személyi és utcakép /épület-adatokon túlmenő társadalmi-politikai tematikájú anyagaik gyakorlatilag nincsenek, a visszakeresési rendszerek szinte kizárólag a hagyományos szemléletű genealógiai-helyismereti kutatás kiszolgálására irányulnak/, imponáló azonban az anyagok védelme és tárolása. Lehet, hogy a rendszerek a gyűjtés és a visszakeresés szempontjából sok kívánnivalót hagynak maguk után, viszont amit tárolnak, az hosszútávon és garantáltan sértetlenül fennmarad. /Ugyanez a hazai gyakorlatban nem minden esetben állitható ilyen határozottan/.

Általánosságban kisebb súlyt fektetnek az anyag mélyebb feldolgozására, mint a hagyományos könyvtári tevékenységekre. Találkoztam olyan könyvtárral is, amely például megállt a városi anyag gyűjtésénél, nem tekintette feladatának azt, hogy ebből várostörténeti bibliográfiát is készítsen, a látott várostörténeti bibliográfiák pedig többnyire egyszemélyi produktumok.

Tény viszont, hogy a meglátogatott gyűjtemények mindenütt igen korszerű infrastruktúrába, technikailag jól felszerelt könyvtá-

ri szervezetekbe épültek be: a légkondicionálás, tűzvédelem, vagyonvédelmi berendezések belső szállítás és információtovábbítás csakugy, mint a katalógusok mikrofiche-re átállítása és számítógépesítése gyakorlatilag minden nagy könyvtárban elkezdődött /van, ahol már több éve tart/. Igen fejlett a könyvtári együttműködés, a számítógépes kapcsolatok, mikrofiche-katalógusok cseréje, illetve az egyhetes gyorsasággal bonyolódó könyvtárközi kölcsönzés itt nem tűnik rendkívüli dolognak.

Nyilvánvaló, hogy rövid látogatás csak felületes benyomások szerzésére alkalmas. Nyilvánvaló az is, hogy a külföldi vendégnek sokkal inkább a pozitívumokat mutogatják, mint hogy a problémákat részletezzék. Néhány tanulság azonban - melyeket többé-kevésbé megalapozottnak érzek - ide kívánczok:

1. Elgondolkoztató a szerzeményezés, tájékoztatás, feldolgozás feladatköreinek erős szakosítottasága, személyre szabottsága, melyhez ugyanakkor viszonylag széleskörű cselekvési autonómia társul.

2. Töprengésre késztet az is, hogy a látott gyűjtemények gyűjtési-feldolgozási céljai ugyan a vártnál szűkebb körűek, a kitűzött célok elérése, az adott feladatok ellátása viszont teljesebb körűnek, pontosabbnak, szakszerűbbnek tűnik az itthon tapasztaltaknál /a félbemaradt nagy terv mintha itt ismeretlen lenne/.

3. A legkiáltóbb azonban az infrastrukturális különbség. Arra a gondolatra indit, hogy továbblépni anélkül itthon nem tudunk, sőt megkockáztatható az a kijelentés, hogy szinte minden erőnket erre kellene összpontosítani, akár más feladatok időleges háttérbe szorításával is. Az ötletek és erőfeszítések, melyekkel jelenleg a táguló technológiai rést áthidalni igyekszünk, már nem sokáig elégségesek ahhoz, hogy lemaradásunk üteme gyorsvontatíva ne fokozódjék - legalábbis a svájci könyvtárakhoz képest.

Faragó Tamás

KRÓNIKA

Az október 16-i osztályvezetői értekezleten dr. Faragó Tamás számolt be a Budapest-gyűjtemény feldolgozó munkájáról. Előterjesztése alapvetően helyes irányt jelölt meg a jövőbeni munka alapjául, de a végleges döntések meghozatala előtt további vizsgálódásokra van szükség.

A gazdagréti fiókkönyvtár helyiségének használatbavételi díját a Fővárosi Tanács átutalta az OTP-nek, így hamarosan megkezdődik a könyvtár berendezése.

A Liszt Ferenc téri gyermekkönyvtár - felújítás utáni - műszaki átadására október végén került sor.

A központi könyvtár folyóirattemében kísérletképpen szabadpolcra helyezték az állomány egy - népszerű - részét; a tapasztalatoktól függően kerül sor további intézkedésekre.

A bécsi Stadt und Landesbibliothek helyettes igazgatójával megbeszélések folytak könyvtáraink együttműködésének lehetőségeiről.

Az OPKM vállalja az általunk készített tantárgyi bibliográfiák előállítását. A nyomdakész kézirat ellenében rendelkezésünkre bocsátják a FSZEK számára szükséges példányokat.

A pesterzsébeti főkönyvtár megnyitást megelőző szakmai bemutatójára november 11-én, ünnepélyes megnyitására 12-én, de. 10 órakor került sor.

A XIX. kerületi főkönyvtár - az IKV gondatlanságából bekövetkezett tetőbeázás miatt - bezárt, újbóli megnyitására csak általános felújítása után kerülhet sor.

Záróértekezletek megtartásával befejeződött a szakfelügyeleti vizsgálat a VII. és a XXI. kerület könyvtáraiban.

Október 16-án a kerületi gyermekkönyvtári felelősök vitatták meg a FSZEK hálózatfejlesztési koncepcióját. December elejéig újabb megbeszélések lesznek a gyermekkönyvtárosok további csoportjaival.

Elkészült a központi könyvtár helyben megőrzendő, illetve a budapesti nagykönyvtárakkal együttműködve tárolandó kurrens külföldi napilapjainak jegyzékére vonatkozó javaslat.

Az osztályvezetők a munkaértekezletek tervezett időpontját előre jelezzék a titkárságon Máthé Imrénének.

A munkatervek elkészítésének határideje: december 31.; az 1986. évi jelentéseket január 15-ig kell leadni.

Decemberi számunkban részletesen beszámolunk a pesterzsébeti főkönyvtár megnyitásáról. Képünk a 10. oldalon.

A Dönös utcai fiókkönyvtárban III. osztályos tanulók beszélgettek a Világszép Nád-szálkisasszonyról október 9-én. Tóth Imréné foglalkozásvezető könyvtáros "pedagógiai jelentőségű" célja elsősorban a kedvcsinálás volt, hogy a gyerekek érdeklődéssel és tudatossággal forduljanak anyanyelvi kultúránk örökszép értékeihez. 28-án első osztályosok ismerkedtek a III/4-es számú könyvtárban - a könyvtárral. Az oldott hangulatu, jókedvű beszélgetés, önfelelt mesemondás és dalolás pedagógiai célzatáról felesleges szólni; arról sokkal inkább, mennyire eredményesen tudott együtt dolgozni könyvtáros és pedagógus.

A XI/6-os számú könyvtárban szeptember 25-én megtartott népművészeti tárgyú előadás is a könyvtár és az iskola jó együttműködésének lehet példája, a rendezvény ugyanis iskolai bemutató óra előzménye volt. A szellemi és a tárgyi néprajz - földrajzilag is - különböző területeit sorra véve ismerkedtek

a Baranyai utcai Általános Iskola negyedikei a magyarság néphagyományaiival. Október 20-án a hírközlés története volt a jól sikerült foglalkozás témája. Az őszember sziklarajzaitól Bell telefonján át a távközlési műhol-dak működéséig tekintették át mindazoknak az eszközöknek technikai históriáját, amelyek az embertől emberig szóló üzenetek hordozói.

Október 14-én a XIX. kerületi főkönyvtár gyermekrésztlegében Ferencziné Seres Mária vezetésével a vers és a dallam egységéről beszélgetett huszonzét kispesti iskolás. Másnap a III. és IV. osztályosok irodalmi vetélkedőjére került sor. Nyelvtörő, állathangutánzó mondókák szólaltak meg - természetesen irodalmi példák formájában. A résztvevők összemérték tudásukat a rokonértelmi szavakról és a költői nyelvhasználatról eddig szerzett - de remélhetően, tovább gyarapodó - ismereteik birtokában.

BUDA, 1686.

Nemzetközi tudományos konferencia

Buda visszavivása 300. évfordulójának méltó megünneplésére alakult Budavári Em-lékbizottság "Buda, 1686" címmel nemzetközi tudományos ülészsakot rendezett 1986. szeptember 1. és 4. között a Magyar Tudományos Akadémia budavári kongresszusi termében.

Az ülés első napján Pach Zsigmond Pál akadémikus üdvözölte a megjelenteket, s megtartotta nyitó előadását "Mohácstól Buda visszavivásáig: Magyarország történeti utjának nemzetközi háttere" címmel. Előadásában a modern világgazdaság kialakulásának folyamataiba illesztette hazánk fejlődését. Kiemelte, hogy a XVI. században kibontakozó "agrárforradalom" kedvező lehetőséget nyújtott Magyarországnak is az új világgazdasági rendbe való beilleszkedéshez, de a török hódítás, valamint a XVII. század új jelensége, a gazdasági depresszió ezt meghiusította. A második előadást Köpeczi Béla akadémikus, művelődési miniszter tartotta, aki a XVII. század második fele európai érdek- és hatalmi viszonyainak bonyolult strukturáját vázolta föl. Bemutatta, hogyan ragadta magához a Habsburgoktól a kontinens vezető szerepét Franciaország. A következő előadó, Káldy-Nagy Gyula rövid historiográfiai áttekintés után az Oszmán Birodalom és a vazallusi státusban levő államok politikai, gazdasági kapcsolatait elemezte. A délutáni négy előadás közül elsőnek Hegyi Klá-

ra tartotta meg referátumát "A magyar tartomány az Oszmán Birodalomban" címmel. Az előadó a török berendezkedést vizsgálta a meghódított területeken. A magyar tartományt a "viszonylagos függetlenség" kategóriájába sorolta, ám ennek a nagyobb szabadságnak megvolt az ára, az állandó háborus pusztítás. Benda Kálmán a Habsburg-birodalom és Magyarország viszonyát elemezve lényegében egy dunai birodalom létrehozására tett sikertelen magyar, illetve - majd a XVII. században - a sikeres Habsburg törekvéseket mutatta be. Péter Katalin "Az erdélyi fejedelemség a felszabadító háborúk idején" című hozzászólásában leszögezte, hogy a korszak fő törekvése - azaz a török kiűzése - vezette Erdély fejedelmeit is. Az ülészsakon több külföldi előadó korreferátummal kapcsolódott az előadásokhoz.

A konferencia szeptember 2-án szünnapot tartott, illetve közéleti és kulturális rendezvényekre került sor. A másnapi előadások a török ellenes harcok és a visszavivás hadi eseményeivel foglalkoztak. Wellmann Imre Budavári visszavivásának előzményeit, majd az ostrom menetét ismertette. Perjés Géza a "Hadászati és hadseregellátás a felszabadító háboruban" című előadásában konkrét elemzésekkel bizonyította a katonai stratégia és az ellátás szoros kapcsolatát, összefüggéseit. A harmadikként felszólaló Czigány István ér-

vekkal és adatokkal mutatta be a magyar katonaság szerepét a szövetséges erőkön belül. R. Várkonyi Ágnes az "Ünneplő Európa és a néma Magyarország" ellentétét cáfolta meg, amikor új adatok bevonásával bizonyította, hogy a magyar népet is élénken foglalkoztatta Budavár visszavívása. A délután fölészólaló külföldi előadók széles, összeurópai kitekin-tést nyújtottak a törökellenes harcokról.

Az emlékülés zárónapján Szakály Ferenc előadásában megvonta a magyarországi török uralom mérlegét, a sok szempontu vizsgálát végső eredménye erősen lesújtó volt. Az országot ért demográfiai és gazdasági pusztulás legfőbb oka kétségtelenül az oszmán hódítás volt. Ezt az értékelést támasztotta alá Dávid

Géza előadása a demográfiai változásokról és Hofer Tamás hozzászólása, amelyben ismerte, hogy a magyar köznépi műveltségre csak kevésbé és felszínesen hatott az oszmán kultúra, ugyanakkor pozitív példaként hozta föl a csizmadia mesterség meghonosodását vagy új szőlőfajták hazai elterjedését. A nemzetközi konferencia Kosáry Domokos zárszavával végezte be munkáját.

A rendkívül színvonalas és jól megrendezett ülészak - amelyen a Budapest-gyűjtemény három munkatársa is részt vett - méltó volt az európai jelentőségű esemény megünneplésére.

Fodor Béla

HÍREK

PÁRTHÍREK

Novemberben a pártcsoporthok megemlékeztek a munkás-paraszt hatalom megvédésének és a párt megújulásának 30. évfordulójáról.

SZAKSZERVEZETI HÍREK

Az elmúlt hónapban két kedves ünnepséget rendezett könyvtárunk Szakszervezeti Bizottsága.

Október 16-án délelőtt a Kertész utcai főkönyvtár adott helyet a nyugdíjas találkónak, amelyen közel negyven régi munkatársunk vett részt. Tóth Sándorné, a vendéglátó könyvtár vezetője üdvözölte a megjelenteket. Szecsei Lászlóné, az SZB nyugdíjas albizottságának munkájáról adott tájékoztatást. A "fehér asztal" mellett sok régi ismerős találkozhatott.

Másik ünnepségünk a legkisebbek névadója volt, amelyet november 25-én a központi könyvtárban rendeztük meg. A tizenkét apróságot szülők, névadó szülők és nagyszülők népes tábora kísérte el. Kis uttorok adtak műsort az ünnepelteknek, könyvtárunk pedig ajándécsomagokkal kedveskedett nekik.

OKTATÁSI HÍREK

Október 3-án a szerzeményezési és feldolgozó osztály munkatársai tanulmányi kiránduláson vettek részt Szentendrén, a Pest megyei Könyvtárban.

A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége és a KMK október 21-22-én továbbképzést szervezett a hangos könyvek könyvtári alkalmazásának lehetőségeiről, e szolgáltatás bevezetéséről. Intézményünket négy munkatársunk képviselte.

Október 30-31-én Kiss Jenő főigazgató a megyei könyvtárigazgatók kétnapos továbbképzésére kapott meghívást.

Faragó Tamás, a Budapest-gyűjtemény vezetője egyhónapos tanulmányuton Angliában tartózkodik.

XIII. ker. főkönyvtár	kölcsönző könyvtáros /fizetés: max. 4200,- Ft/	közép- vagy felsőfoku
XV. ker. főkönyvtár	kölcsönző könyvtáros /max: 4900,- Ft/	közép- vagy felsőfoku
XV. ker. fiókkönyvtár	gyermekkönyvtáros /fizetés: max. 5200,- Ft/	felsőfoku
XVI. ker. főkönyvtár	olvasószolgálatos /fizetés: max. 6000,- Ft/	felsőfoku
XVII. ker. iskolában működő fiókkönyvtára	gyermekkönyvtáros /fizetés: 6000,- Ft/	felsőfoku
XVIII. ker. főkönyvtár	zeneműtáros /fizetés: 6000-6500,- Ft/	felsőfoku

ZALAI ZOLTÁN
1907 - 1986

Egykori kollégái, munkatársai és barátai nevében bucsuzom Zalai Zoltántól, akinek az volt a kivánsága, hogy temetése szűk családi és baráti körben, az egykori legközvetlenebb munkatársak részvételével történjék. A Szabó Ervin Könyvtár nevezetes osztályozó szobájában egy generáció alatt immár emlékké vált Vágfalvy Dezső, Veredy Gyula, Kalmár Gyula, Szász Károly és Gordon Erzsébet után Zalai Zoltán személye is. Ilyenkor igazságot is lehet mondani, bombasztikus frázisok és közhelyek helyett. A mai igazság pedig ravasz körmondatok és előregyártott sémák nélkül kimondható: egy nagyon nagy tudású és végtelenül becsületes, szeretettel teli embert veszítettünk el halálával. Ha létezik olyan kategória, hogy befogadó értelmiség, akkor Zalai Zoltán ennek a fogalomnak megtestesítője volt. Mindent elolvasott, minden iránt érdeklődött és mindent tudott, ami a magyar és az egyetemes európai kultúra történetében olvasásra és megjegyzésre érdemes. Személyes emlékem, hogy az ötvenes évek elején, amikor világlátásra még semmi remény nem volt nálunk, miként tudta Zoli bátyánk felsorolni pontosan, topográfiai rendben Párizs műemlékeit vagy a madridi Prado képtárának kincseit. Nemcsak ismerte, de tudta a történelmet, szélesebb értelemben a művelődéstörténetet. Ugyancsak személyes élményem, hogy külföldi vendégekkel járva a könyvtárat, a séta végén megkérdezték, hogy ki volt az az ur, aki Goethe németiségével fogadta és informálta őket a könyvfeldolgozásnál, mert Zalai Zoltán ezen a szinten ismert több európai nyelvet.

A nehéz huszas és harmincas évek a kényszerűségből elhuzódó felkészülés idejét jelentették számára, igazán a felszabadulás után bontakozhatott ki. Kerületi előljáró lett, majd a lassan már legendává váló OKK vezetője, robusztus alkatával és egyéniségével berobbanva a magyar könyvtárügybe, amelyet egy negyedszázadig szolgált.

Vezetővé tették meg, de Zalai Zoltán nem lehetett jó vezető a személyi kultusz éveiben. Egy ennyire nyílt, őszinte és gyermeki ártatlanságig becsületes ember az igazságtalanságok, velleitások és sumákolások éveiben nem lehetett partner a vezetésben. Kérésére kapott új munkakört, a rendszerező katalógus szerkesztését a FSZEK-ben, ahol egyéniség, felkészültség és feladat csodálatosan találkoztak egymással; úgy látta el ezt a munkát, ahogyan nemcsak a városi könyvtárban, de másutt sem tudja senki.

Családszeretete legendás volt azok előtt is, akik ezt csak távolabbról láthatták. Személyes igénytelenségével az anyagi javak iránt, a legnehezebb időkben is mindent családjának juttatott. Végso, hosszú betegségének éveiben ez a család tette számára elviselhetővé a létet. Sokan gyakran tiltakoznak az ellen, hogy a családból hozott becenevet a munkahelyükön is viselik. Zoltán bátyánk azonban természetesen fogadta a könyvtárban is az apika megszólítást, érezve és éreztetve, hogy ott is atyáskodni képes munkatársaival.

Zalai Zoltán jó ember volt, kedves barát, nyílt szívű kolléga, szenvedélyes tanító. De jelenség is volt a magyar könyvtárügyben, egy nemzedék Zozója, akire azok, akik még emlékeznek rá, csak kellemes érzésekkel gondolnak vissza mindig és őrzik emléktükben.

Illenek emlékéhez az általa ismert és szeretett német irodalom legnagyobbjának szavai:

"Megszentelt hely az, ahol egy derék
ember járt; tette, szava századok
multán is visszhangzik az unokában."

Így igaz. Nyugodjék békében.